

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

**доктора економічних наук, професора, завідувача кафедри економіки
Київського національного університету технологій та дизайну
Пузирьової Поліни Володимирівни
на дисертаційну роботу Кравцова Андрія Олександровича
на тему: «Транснаціональний фактор розвитку глобального ринку
інформаційних технологій»
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини»**

**Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами,
планами, темами.**

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується фундаментальною трансформацією системи міжнародних економічних відносин під впливом цифровізації, поширення інформаційно-комунікаційних технологій, розвитку штучного інтелекту, хмарних сервісів та формування нових моделей глобальної взаємодії. У цих умовах інформаційні технології перестають виконувати виключно функцію інструментального забезпечення економічної діяльності та перетворюються на один із ключових ресурсів формування конкурентних переваг держав, корпорацій і міжнародних економічних систем.

Особливу роль у зазначених процесах відіграють транснаціональні корпорації інформаційно-технологічного сектору, які виступають глобальними центрами концентрації капіталу, знань, інноваційних розробок та цифрової інфраструктури. Саме діяльність ТНК визначає напрями розвитку глобального ринку інформаційних технологій, структуру міжнародних потоків інвестицій, особливості трансферу технологій та формування глобальних ланцюгів створення вартості.

Актуальність дисертаційного дослідження Кравцова Андрія Олександровича визначається необхідністю поглиблення теоретичних положень та розвитку практичних підходів до розуміння впливу транснаціонального фактору на еволюцію глобального ІТ-ринку. Автор обґрунтовано акцентує увагу на тому, що сучасні ІТ-ТНК трансформувалися з традиційних корпоративних структур у складні цифрові екосистеми, які контролюють критично важливі технологічні платформи, стандарти та інтелектуальні ресурси.

Важливість обраної тематики посилюється тим, що глобальний ринок інформаційних технологій перебуває під впливом масштабних викликів: посилення цифрової нерівності між країнами, концентрації технологічної влади у провідних корпорацій, геополітичної нестабільності, необхідності забезпечення технологічного суверенітету держав та адаптації національних економік до нової цифрової реальності.

Дисертаційна робота відповідає сучасним тенденціям розвитку міжнародних економічних відносин, оскільки спрямована на дослідження механізмів взаємодії транснаціональних корпорацій із глобальним цифровим середовищем, оцінювання їхнього впливу на розвиток ІТ-ринку та визначення стратегічних напрямів адаптації України до діяльності міжнародних технологічних компаній.

Автором визначено мету дослідження як теоретичне обґрунтування концептуальних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо впливу транснаціонального фактору на розвиток глобального ринку інформаційних технологій і формування стратегічних пріоритетів адаптації національної економіки до діяльності ІТ-ТНК.

Дисертаційна робота виконана у межах актуальної наукової проблематики, пов'язаної з дослідженням міжнародного руху капіталу, трансформацією системи міжнародних економічних відносин та розвитком цифрової економіки. Зокрема, дослідження пов'язане з науковими роботами щодо міжнародного руху капіталу в умовах зовнішньої збройної агресії проти України та повоєнної відбудови, а також модифікації системи міжнародних економічних відносин в умовах багатополярності розвитку світового господарства.

Дисертаційне дослідження виконано на кафедрі міжнародних економічних відносин КАІ в межах науково-дослідних робіт «Міжнародний рух капіталу в умовах зовнішньої збройної агресії проти України та повоєнної відбудови» (номер державної реєстрації №12-2024/15.01.01. Період виконання: 02.01.2024 - 31.12.2025 рр.); «Теоретичні та практичні аспекти модифікації системи міжнародних економічних відносин в умовах багатополярності розвитку світового господарства» (номер державної реєстрації №118-2022/15.01.01. Період виконання: 01.01.2022 – 30.12.2023 рр.). Особистий внесок здобувача полягає в дослідженні ролі транснаціональних корпорацій у забезпеченні руху капіталу, аналізі специфіки транснаціоналізації у сфері інформаційних технологій як драйвера багатополярності.

Таким чином, тема дисертаційної роботи є своєчасною, має вагоме теоретичне та практичне значення, відповідає сучасним напрямам розвитку науки про міжнародні економічні відносини та спрямована на вирішення актуального наукового завдання щодо визначення ролі транснаціональних корпорацій у розвитку глобального інформаційно-технологічного простору.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність.

На підставі ознайомлення з дисертаційною роботою Кравцова Андрія Олександровича можна зробити висновок, що дослідження на тему «Транснаціональний фактор розвитку глобального ринку інформаційних технологій» є цілісною, логічно структурованою, завершеною науковою працею, зі значущими науковими результатами.

Ступінь обґрунтованості та достовірності отриманих у роботі результатів підтверджується авторськими теоретичними та практичними дослідженнями. Обґрунтованість наукових результатів, висновків та рекомендацій забезпечується використанням загальнонаукових та спеціальних методів дослідження економічних явищ, фундаментальних положень загальноекономічних теорій та теорій інноваційного розвитку. Достовірність сформульованих у роботі положень наукової новизни та отриманих результатів підтверджується оглядом достатньої кількості наукової літератури.

Позитивною рисою роботи є комплексне поєднання теоретичного дослідження процесів транснаціоналізації з аналізом практичних аспектів функціонування провідних ІТ-ТНК та оцінюванням специфіки розвитку українського ІТ-сектору.

Дисертація має логічну структурну побудову, її зміст розкриває тему наукового дослідження, характеризується послідовністю викладення матеріалу, аргументованістю та чіткістю висновків. Логіка дослідження забезпечує послідовний перехід від розкриття теоретичних основ діяльності ТНК до аналізу стратегічних детермінант розвитку глобального ІТ-ринку та розроблення практичних рекомендацій для України. Наукові положення та отримані наукові результати, які викладені у дисертаційній роботі, є достатньо обґрунтованими.

Новизна наукових досліджень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Проведений аналіз змісту дисертаційної роботи Кравцова Андрія Олександровича дає підстави стверджувати, що отримані результати характеризуються достатнім рівнем наукової новизни та відображають особистий внесок здобувача у розвиток теорії міжнародних економічних відносин у частині дослідження ролі транснаціональних корпорацій у формуванні глобального ринку інформаційних технологій.

За підсумками роботи було повністю реалізовано поставлену мету та розв'язано всі визначені дослідницькі завдання. Наукова новизна результатів дослідження полягає в особистому внеску автора у вирішення актуального наукового завдання в галузі міжнародних економічних відносин. Обґрунтованість результатів підтверджується їх логічною послідовністю та відповідністю сучасним науковим підходам.

Особистий внесок здобувача відображений у розробці цілісної авторської концепції транснаціоналізації ІТ-ринку. Робота вигідно вирізняється відмовою від суто кількісного підходу на користь аналізу якісних параметрів розвитку галузі, таких як інтенсивність технологічного трансферу та швидкість дифузії інновацій у національне економічне середовище.

Серед найбільш вагомих результатів дисертаційного дослідження Кравцова Андрія Олександровича, що визначають його наукову новизну, варто відзначити такі положення:

Уперше обґрунтовано «транснаціональний фактор» як системоутворюючий чинник розвитку глобального ринку інформаційних технологій, що визначає темпи та масштаби капіталізації галузі, конфігурацію ієрархії держав у глобальних ланцюгах створення вартості та рівень їхньої цифрової суб'єктності.

Удосконалено методичний підхід до аналізу впливу макроекономічних факторів на експортний потенціал ІТ-галузі, який, на відміну від існуючих, враховує кореляцію між обсягами прямих іноземних інвестицій ТНК та рівнем технологічної стійкості (резильєнтності) національних ІТ-екосистем в умовах глобальної турбулентності.

Удосконалено класифікацію бізнес-моделей ІТ-ТНК, шляхом виокремлення перехідних форм від сервісного аутсорсингу до стратегічного R&D-партнерства, що базується на ступені інтеграції українських інженерних хабів у глобальні ланцюги створення високотехнологічних продуктів.

Набули подальшого розвитку теоретичні положення щодо еволюції глобального ІТ-ринку, які, на відміну від існуючих, доповнено аналізом процесів цифрової конвергенції, що стимулює ТНК до розширення своєї присутності у суміжних галузях економіки через механізми інтеграції хмарних рішень та штучного інтелекту;

Набуло подальшого розвитку прогнозування траєкторії трансформації національної економіки під впливом транснаціонального фактора, що проявляється у домінуванні інноваційного потенціалу ТНК та їхнього контролю над інтелектуальною власністю й цифровою інфраструктурою, унаслідок чого визначено перспективні напрями зміцнення ІТ-суб'єктності України через перехід від моделі надання послуг до моделі створення власних високотехнологічних продуктів з високою доданою вартістю.

Загалом сформульовані положення наукової новизни мають логічний взаємозв'язок із метою та завданнями дисертаційної роботи, підтверджуються результатами теоретичного аналізу та емпіричних досліджень, а також мають перспективи практичного застосування у сфері формування державної політики цифрового розвитку.

Наукові результати та практичне значення дисертаційного дослідження.

Наукові результати, отримані Кравцовим Андрієм Олександровичем у процесі виконання дисертаційного дослідження, формують вагомий внесок у розвиток сучасної теорії міжнародних економічних відносин у контексті дослідження транснаціоналізації, цифровізації та глобальної технологічної конкуренції.

Теоретичне значення дослідження полягає у обґрунтуванні концептуальних засад та розробці практичних рекомендацій щодо впливу транснаціонального фактора на еволюцію глобального ринку інформаційних технологій та розробці стратегічних пріоритетів адаптації національної економіки до діяльності ІТ-ТНК в умовах посилення глобальної цифрової конкуренції.

Наукова значущість роботи визначається поглибленням теоретичних положень щодо функціонування транснаціональних корпорацій інформаційно-технологічного сектору як ключових суб'єктів глобального економічного розвитку.

Практичне значення результатів дисертаційної роботи підтверджується їх упровадженням у діяльність підприємства ТОВ «ПАРТЕР-ВС», зокрема щодо вдосконалення механізмів залучення міжнародних партнерів для сумісної розробки програмного забезпечення (довідка про впровадження від 07 травня 2026, №934).

Основні теоретичні результати й науково-практичні рекомендації автора впроваджено в освітній процес Київського авіаційного інституту при підготовці фахівців за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньо-професійною програмою «Міжнародні економічні відносини» другого (магістерського) рівня вищої освіти з дисциплін «Міжнародні економічні відносини», «Глобальна економіка», «Міжнародний менеджмент» та «Транснаціоналізація світової економіки» (акт про впровадження від 31 березня 2026).

Оцінка змісту дисертації та її завершеності.

Дисертаційна робота Кравцова Андрія Олександровича на тему «Транснаціональний фактор розвитку глобального ринку інформаційних технологій» є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому комплексно розглянуто теоретичні, методичні та прикладні аспекти впливу транснаціональних корпорацій на розвиток глобального ринку інформаційних технологій.

Структура дисертації відповідає визначеній меті та поставленим завданням дослідження. Робота містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. Логіка викладення матеріалу забезпечує послідовне розкриття проблематики: від формування теоретичних засад функціонування ТНК у глобальному інформаційно-технологічному середовищі до аналізу стратегічних детермінант розвитку ІТ-ТНК та визначення практичних напрямів використання транснаціонального потенціалу для України.

У вступі дисертаційної роботи обґрунтовано актуальність обраної тематики, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, наведено характеристику методів дослідження, наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів.

У першому розділі дисертації сформовано теоретичний базис дослідження шляхом розкриття сутності транснаціоналізації, особливостей функціонування міжнародних корпорацій та специфіки розвитку глобального ринку інформаційних технологій. Автором досліджено сучасні підходи до класифікації транснаціональних

корпорацій, етапи їх еволюції, роль інноваційної діяльності та науково-дослідних розробок у формуванні глобальних технологічних мереж. Особливої уваги заслуговує аналіз переходу від традиційних моделей міжнародного бізнесу до екосистемної моделі функціонування ІТ-ТНК, у межах якої ключову роль відіграють цифрові платформи, хмарні технології, дані та інтелектуальна власність.

Важливим науковим результатом першого розділу є визначення багаторівневої системи управління глобальним ІТ-ринком, що включає світовий, регіональний, національний та недержавний рівні взаємодії. Такий підхід дозволяє комплексно розглядати взаємозв'язки між транснаціональними корпораціями, державами та міжнародними інституціями.

Другий розділ присвячено дослідженню сучасних тенденцій розвитку глобального ІТ-ринку, особливостей експансії транснаціональних корпорацій, їх інвестиційної діяльності та ролі у формуванні глобальної цифрової інфраструктури. Позитивним аспектом дослідження є комплексний аналіз впливу макроекономічних факторів на розвиток ІТ-сектору, а також визначення ролі інвестиційної діяльності ТНК у формуванні технологічних екосистем. Автором доведено, що провідні ІТ-ТНК виступають не лише постачальниками технологічних рішень, а й активними учасниками формування глобальних інноваційних мереж.

Вагомим результатом другого розділу є систематизація стратегій адаптації провідних технологічних корпорацій, зокрема через розвиток штучного інтелекту, хмарних обчислень, великих даних, локалізацію дослідницьких центрів та оптимізацію глобальних бізнес-моделей. Особливу практичну цінність має аналіз технологічного трансферу як механізму поширення інновацій між країнами та регіонами, що дозволило автору показати, як діяльність ІТ-ТНК створює не лише економічні ефекти, а й формує нові моделі міжнародної технологічної кооперації.

Третій розділ є найбільш прикладною частиною дисертації, оскільки спрямований на дослідження ролі транснаціонального фактора у розвитку українського ІТ-сектору. Автором здійснено ретроспективний аналіз становлення інформаційно-технологічної сфери України, визначено особливості інтеграції українських ІТ-компаній у глобальні ланцюги створення вартості та розкрито трансформацію ролі України від постачальника аутсорсингових послуг до потенційного центру створення інтелектуально містких продуктів.

Значну увагу приділено аналізу впливу інституційних умов, зокрема спеціального правового режиму «Дія.City», цифровізації державних послуг та розвитку людського капіталу на формування сприятливого середовища для діяльності міжнародних технологічних компаній. Позитивним є те, що автор розглядає Україну не лише як об'єкт впливу транснаціональних корпорацій, а як потенційного учасника глобальної цифрової екосистеми, здатного формувати власну технологічну суб'єктність.

Висновки дисертаційної роботи є структурованими, відповідають змісту проведеного дослідження та відображають основні результати виконання поставлених завдань.

За змістом, структурою, рівнем наукової аргументації та оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам, які висуваються до наукових досліджень на здобуття ступеня доктора філософії.

Повнота викладу основних положень дисертації у наукових виданнях та апробація результатів дослідження.

Основні положення дисертаційного дослідження достатньо розкриті в опублікованих наукових працях: 3 статті – у фахових періодичних виданнях України, 1 стаття – у закордонному періодичному виданні, що відносяться до науково-метричної бази Web of Science, 5 публікацій – у матеріалах міжнародних науково-практичних конференцій.

Публікації відповідають вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами).

Основні положення та висновки дисертації доповідалися і одержали схвалення на п'яти міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: Міжнародна науково-практична конференція «Фундаментальні зсуви гео економічної системи світу» (м. Київ, 2022 р.); XIV Міжнародна науково-практична конференція «Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі» (м. Київ, 2023 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні міжнародні відносини: актуальні проблеми теорії і практики» (м. Київ, 2024 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Стратегічне управління бізнесом на зламі епох: тенденції та виклики» (м. Київ, 2025 р.), V Міжнародна науково-практична конференція «Глобальна безпека та асиметричність світового господарства в умовах нестабільного розвитку економічних систем» (м. Кропивницький, 2025 р.).

Аналіз опублікованих праць Кравцова Андрія Олександровича дозволяє зробити висновок, що основні положення дисертації пройшли необхідну апробацію та представлені у науковому середовищі.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.

Ознайомлення з дисертацією та науковими працями Кравцова Андрія Олександровича, у яких представлені основні наукові результати дослідження, підтверджує, що автор дотримується принципів та норм академічної доброчесності. За результатами аналізу представлених матеріалів не встановлено фактів порушень академічної доброчесності. У дисертації посилання на відповідні джерела є

коректними (щодо використаних тверджень, розробок, відомостей, статистичних даних тощо).

Дисертаційна робота є самостійно виконаним кваліфікаційним науковим дослідженням. Наукові положення, розробки, висновки та рекомендації, що викладені у дисертації та винесені на захист, отримані особисто автором.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота Кравцова Андрія Олександровича на тему: «Транснаціональний фактор розвитку глобального ринку інформаційних технологій» є вагомим науковим доробком, що вирізняється цілісністю авторської концепції, високим рівнем теоретичного узагальнення та беззаперечною прикладну цінністю. Високо оцінюючи ґрунтовність проведеного аналізу та значущість отриманих результатів, варто водночас звернути увагу на певні дискусійні положення та висловити низку зауважень, що можуть стати предметом подальшої наукової полеміки та професійного обговорення:

1. У дисертаційному дослідженні (с. 19-30) автор визначає транснаціональний фактор як системоутворюючий чинник розвитку глобального ринку інформаційних технологій – саме це положення визначено автором як один із ключових результатів наукової новизни роботи (с.15-16). Проте, дискусійним залишається питання більш чіткого теоретичного розмежування поняття «транснаціональний фактор» із такими категоріями, як «транснаціоналізація», «глобалізація», «інтернаціоналізація діяльності підприємств», «цифрова трансформація» та «глобальна технологічна інтеграція». У роботі достатньо ґрунтовно розглянуто еволюцію ТНК, однак, доцільним було б більш детально представити авторське бачення ієрархії взаємозв'язку цих категорій, що дозволило б ще чіткіше визначити місце запропонованого поняття у сучасній теорії міжнародних економічних відносин.

2. У другому розділі дисертації (с. 84-109) автор здійснює комплексний аналіз розвитку глобального ІТ-ринку, інвестиційної активності транснаціональних корпорацій, технологічного трансферу та інноваційного потенціалу ТНК. Водночас дискусійним є питання формування інтегрального підходу до оцінювання саме транснаціонального впливу ІТ-корпорацій на розвиток країн та регіонів. Відтак, дослідження могло б бути посилене шляхом розроблення комплексного індексу, який би враховував: обсяг інвестицій ТНК; кількість створених робочих місць; частку локалізованих R&D-центрів; рівень трансферу технологій; вплив на розвиток людського капіталу; інтеграцію у глобальні ланцюги створення вартості.

3. У дисертації (с. 111-139) значну увагу приділено діяльності провідних технологічних корпорацій світу, зокрема Microsoft, Google, Apple, та визначено їх роль у формуванні глобальних цифрових екосистем. Разом із тим, дискусійним є питання більш глибокого порівняльного аналізу конкурентних моделей цих корпорацій. Зокрема, додаткового розкриття потребували б: відмінності платформної

моделі Google; екосистемної моделі Apple; хмарно-інфраструктурної моделі Microsoft; особливості конкурентної боротьби у сфері штучного інтелекту.

4. У третьому розділі дисертаційної роботи (с. 145-163) автором здійснено ґрунтовний аналіз розвитку ІТ-галузі України. Разом із тим, дискусійним залишається питання більш детального кількісного оцінювання економічного ефекту від діяльності транснаціональних ІТ-корпорацій в Україні. Доцільним було б доповнити дослідження оцінюванням таких аспектів: внесок ІТ-ТНК у створення робочих місць; вплив на розвиток суміжних секторів економіки; рівень локалізації технологічних компетенцій; ефект поширення інновацій серед українських підприємств; можливі ризики технологічної залежності від глобальних цифрових платформ. Особливої уваги потребує питання балансу між позитивними ефектами залучення ТНК та необхідністю формування власної технологічної суб'єктності України.

5. У дисертаційній роботі автор обґрунтовано акцентує увагу на значній ролі транснаціональних корпорацій у розвитку глобального інформаційно-технологічного ринку (с. 58-66). Водночас, недостатньо розкритим залишається питання потенційних ризиків надмірної залежності країн від глобальних технологічних корпорацій. Зокрема, доцільним було б додатково розглянути: ризики монополізації цифрової інфраструктури; залежність від іноземних хмарних сервісів; проблему контролю над великими масивами даних; ризики втрати цифрового суверенітету; необхідність розвитку власних технологічних компетенцій. Актуальність цього питання посилюється в умовах геополітичної нестабільності, коли технологічна незалежність стає одним із компонентів економічної та національної безпеки.

6. У третьому розділі дисертації (с. 170-203) автором досліджено вплив регуляторних та економічних чинників України на діяльність транснаціональних корпорацій, зокрема роль спеціального правового режиму «Дія.City», цифровізації державних функцій та розвитку людського капіталу у формуванні конкурентного цифрового середовища. Позитивно оцінюючи запропоновані автором напрями розвитку України як стратегічного вузла глобального ІТ-ринку, слід зазначити, що окремі рекомендації мають переважно концептуальний характер. Практична цінність роботи могла б бути посилена шляхом деталізації механізмів реалізації запропонованих заходів, а саме: визначення конкретних суб'єктів реалізації державної політики; встановлення часових горизонтів; визначення джерел фінансування; формування системи показників оцінювання результативності. Крім того, перспективним було б розроблення дорожньої карти розвитку взаємодії держави, українських ІТ-компаній та транснаціональних корпорацій.

Зазначені дискусійні положення не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи, а навпаки, підтверджують її наукову значущість і відкривають перспективи подальших досліджень у сфері транснаціоналізації, цифрової економіки та міжнародних економічних відносин.

Загальна оцінка роботи, її відповідність встановленим вимогам

Дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії Кравцова Андрія Олександровича на тему: «Транснаціональний фактор розвитку глобального ринку інформаційних технологій» виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим, самостійним науковим дослідженням.

У роботі розв'язано актуальне наукове завдання щодо дослідження закономірностей впливу транснаціональних корпорацій на розвиток глобального ринку інформаційних технологій, визначення особливостей функціонування ІТ-ТНК у сучасній системі міжнародних економічних відносин та обґрунтування стратегічних напрямів використання транснаціонального потенціалу для розвитку України. Аналіз змісту дисертації, сформульованих наукових положень, висновків та рекомендацій дозволяє зробити висновок, що робота відповідає встановленим вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття ступеня доктора філософії.

Наукові результати дисертації достатньо повно представлені у публікаціях здобувача. Автором опубліковано наукові праці за тематикою дослідження, серед яких статті у фахових виданнях України, публікація у зарубіжному виданні та матеріали міжнародних науково-практичних конференцій, що свідчить про належний рівень апробації результатів дисертаційного дослідження.

Отже, дисертація Кравцова Андрія Олександровича є завершеним самостійним дослідженням, відповідає вимогам спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини». Робота відповідає вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами) та пп. 6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої заради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор Кравцов Андрій Олександрович заслуговує на присвоєння йому ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини».

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

завідувач кафедри економіки
Київського національного університету
технологій та дизайну
доктор економічних наук, професор

Поліна ПУЗИРЬОВА